

ВІДГУК
офіційного опонента Курила Володимира Івановича
на дисертацію Кравчука Віталія Леонтійовича
на тему «Вплив чуток на адміністративний благоустрій держави»,
поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне
право і процес; фінансове право; інформаційне право

Ступінь актуальності обраної теми. У сучасних умовах інформація перетворилася на стратегічний ресурс, який може визначати характер суспільних процесів так само відчутно, як матеріальні чи фінансові ресурси. Вона формує громадську думку, впливає на рівень довіри до органів влади та здатна змінювати соціально-політичну поведінку населення. У цьому контексті особливого значення набуває феномен чуток – неофіційних, неперевіраних повідомлень, що поширюються швидко та здатні провокувати глибокі наслідки в адміністративній, соціальній та політичній сферах.

Попри наявність міждисциплінарних досліджень у соціології, психології, політології та сфері інформаційної безпеки, в адміністративно-правовій науці проблема поширення чуток залишається недостатньо розробленою. Передусім досі не визначено в повному обсязі, як чутки впливають на реалізацію державної політики, ефективність управлінських рішень, рівень громадської довіри та стійкість системи публічного управління.

Чутки можуть виступати каталізатором як суспільної згуртованості, так і деструктивних процесів, спричиняючи паніку, формуючи недовіру до влади, делегітимізуючи державні інституції та загострюючи соціальну напругу. Загроза їхнього впливу зростає у періоди політичних трансформацій, криз, воєнного стану чи інших нестабільних ситуацій, коли суспільство є максимально вразливим до маніпуляцій.

Актуальність теми посилюється умовами цифрової епохи: соціальні мережі, месенджери та онлайн-платформи багаторазово прискорили циркуляцію неперевіреної інформації, розширили можливості її анонімного поширення та значно ускладнили процеси верифікації. У такому середовищі

чутки стають інструментом інформаційно-психологічного впливу, який можуть використовувати як внутрішні політичні суб'єкти, так і зовнішні сили для дестабілізації державного управління, дискредитації влади чи зриву реформ.

Тому комплексне дослідження чуток у площині адміністративного права є своєчасним і суспільно необхідним. Воно дає можливість заповнити наукову прогалину, вибудувати ефективні механізми протидії деструктивному інформаційному впливу, підвищити якість державної комунікації та зміцнити довіру громадян до інститутів влади. Водночас результати такого дослідження можуть стати основою для оновлення державної інформаційної політики, орієнтованої не лише на поширення достовірних даних, а й на запобігання маніпуляціям, фейкам і чуткам, що загрожують стабільності та ефективності публічного управління.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація Кравчука В. Л. є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у межах якого запропоновано новий теоретико-правовий підхід до вирішення актуальної проблематики адміністративно-правової науки. Зміст роботи відзначається логічною структурою, методологічною послідовністю та належним рівнем наукової аргументації. Авторська позиція є чіткою й концептуально виваженою, що забезпечує цілісність, системність і завершеність проведеного дослідження. Висновки та положення, винесені на захист, відображають особистий внесок здобувача та становлять результат його самостійної наукової діяльності.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У **вступі** наукової роботи обґрунтовано актуальність теми дисертації, встановлено її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, грантами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методи, які використано в роботі, розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, аргументовано особистий внесок здобувача, наведено відомості про апробацію результатів дисертації, анонсовано структуру роботи,

зазначено її обсяг. У першому розділі «Теоретико-правові засади дослідження феномена чуток» розкрито значення інформації у формуванні адміністративного благоустрою держави, проаналізовано правове регулювання інформаційного простору в Україні, зокрема з урахуванням особливостей інформаційної безпеки в умовах сучасних загроз, визначено основні джерела, чинники та передумови виникнення й поширення чуток у публічному управлінні та суспільстві загалом, сформульовано поняття чуток у правовій площині, окреслено їх різновиди та означено функції, які вони виконують у суспільстві. У розділі 2 «Механізм адміністративно-правового забезпечення протидії дезінформації» охарактеризовано зміст та структуру адміністративно-правового механізму протидії дезінформації у контексті забезпечення стабільності державного управління, досліджено особливості юридичної відповідальності за поширення дезінформації, у тому числі чуток, що завдають шкоди публічному порядку, авторитету органів влади, національній безпеці. У розділі 3 «Напрями вдосконалення протидії негативному впливу чуток на адміністративний благоустрій держави» досліджено проблемні аспекти функціонування системи протидії дезінформації та запропоновано шляхи підвищення її ефективності, а також проаналізовано зарубіжний досвід правового реагування на інформаційні загрози й надано оцінку можливості його адаптації до українських реалій. Результатом роботи є висновки, які повною мірою відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи та впливають з її основних положень, та, зокрема, вирішують важливе наукове завдання щодо питань впливу чуток на адміністративний благоустрій держави, функціонування системи протидії дезінформації та шляхів підвищення її ефективності.

Задля досягнення наукової об'єктивності та достовірності отриманих результатів у дисертації було застосовано систему загальнонаукових та спеціально-правових методів. Їхнє використання дало змогу всебічно, послідовно й комплексно дослідити особливості впливу чуток на адміністративний благоустрій держави. Зокрема, використання історико-правового методу дало змогу проаналізувати роль інформації в історичному

контексті становлення системи державного управління та адміністративного благоустрою (підрозділ 1.1). Формально-юридичний метод застосовано для дослідження нормативно-правових актів, що регулюють інформаційний простір держави, включаючи визначення меж правової відповідальності за поширення дезінформації (підрозділи 1.2, 2.2). Метод аналізу та синтезу дозволив глибше дослідити джерела, причини виникнення та механізми поширення чуток, а також виявити їх вплив на державу й соціум (підрозділ 1.3). Догматичний метод використано при дослідженні доктринальних підходів до визначення поняття чуток, їх класифікації, а також вивченні функцій, які вони виконують у суспільстві та правовій системі (підрозділ 1.4.). Системний та структурно-функціональний методи були використані при вивченні механізму адміністративно-правового забезпечення протидії чуткам та при визначенні взаємодії суб'єктів у сфері інформаційної безпеки (підрозділ 2.1). Теоретико-прогностичний метод і метод абстрагування використано для формування перспективних напрямів підвищення ефективності протидії дезінформації на державному рівні (підрозділ 3.1). Порівняльно-правовий метод застосовано для аналізу міжнародного досвіду правового регулювання інформаційного простору, зокрема методів протидії поширенню чуток і фейків у публічному управлінні (підрозділ 3.2). Метод моделювання було застосовано для розроблення й обґрунтування пропозицій щодо удосконалення адміністративно-правового реагування на чутки та дезінформацію в умовах гібридних загроз.

Достовірність і новизна наукових положень. Достовірність отриманих наукових результатів забезпечена залученням репрезентативної джерельної бази, що включає праці провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників, а також чинні нормативно-правові акти, релевантні предмету дисертаційного дослідження.

Новизна забезпечується розробкою низки наукових положень, запропонованих автором вперше, тих, що удосконалено, та таких, що набули подальшого розвитку.

Дисертантом вперше сформульовано авторське визначення поняття «адміністративний благоустрій», як комплекс системно організованих управлінських заходів, що здійснюються органами публічної адміністрації, з метою формування доступних, необхідних та дієвих правових відносин між особою, громадою, суспільством з однієї сторони та владним суб'єктом з іншої; обґрунтовано, що зміст і структура механізму адміністративно-правового забезпечення протидії чуткам охоплює поєднання нормативно-правових засад, організаційно-інституційних елементів та практичних заходів реалізації; запропоновано оптимальний підхід до удосконалення інституційного механізму протидії дезінформації, що полягає у посиленні статусу та розширенні функціональних можливостей Центру протидії дезінформації при РНБО, закріпивши його як головний координаційний орган у сфері боротьби з дезінформацією та інформаційними загрозами з одночасним визначенням чіткого розподілу повноважень між іншими органами державної влади. На думку Кравчука В. Л., такий крок сприятиме не лише підвищенню ефективності протидії деструктивним інформаційним впливам, а й забезпечить стабільність адміністративного благоустрою держави.

Удосконалено наукову позицію щодо формування мети, відповідно до якої органи публічної адміністрації застосовують інформацію для: прийняття управлінських рішень; контролю за виконанням рішень та дотриманням законності; підвищення прозорості діяльності та інформування громадськості; надання адміністративних послуг; бачення про особливе значення у сфері адміністративно-правового регулювання інформаційного простору, що полягає у запровадженні чітких юридичних обмежень щодо поширення неправдивої інформації, зокрема чуток, які можуть використовуватися як інструмент впливу на громадську думку, дестабілізацію управлінських процесів та підриву авторитету державної влади; аргументи на користь висновку, що джерела та причини виникнення чуток мають комплексний і взаємопов'язаний характер, оскільки зумовлені поєднанням інформаційних, психологічних, соціальних та політичних чинників; уявлення про перспективи адаптації зарубіжного досвіду

до українських реалій у сфері протидії дезінформації, при цьому акцентовано увагу на важливості врахування національної правової специфіки та рівня інституційної спроможності органів влади.

Набули подальшого розвитку: визначення поняття «інформація у сфері публічного управління» як сукупність відомостей, необхідних для забезпечення ефективного функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування, прийняття управлінських рішень, організації та контролю діяльності у різних сферах суспільного життя. Автором зазначено, що вона є важливим ресурсом, який забезпечує взаємодію між органами публічної адміністрації та суспільством, сприяє підвищенню ефективності державного управління та розвитку демократії; висновок про те, що правове регулювання інформаційного простору становить собою комплексний і динамічний процес, який охоплює широкий спектр суспільно значущих аспектів, зокрема забезпечення свободи вираження поглядів, гарантування права на доступ до публічної інформації, охорону персональних даних, а також протидію кіберзлочинності й поширенню недостовірної інформації; позиція, що у правовій площині чутки слід розглядати як неофіційні повідомлення непідтвердженої або частково підтвердженої достовірності, що поширюються в неформальному спілкуванні та впливають на громадську думку й соціальні настрої. У сфері державного управління вони набувають правового значення, оскільки можуть порушувати публічний порядок, впливати на довіру до органів влади та створювати юридичні ризики для реалізації адміністративних рішень; розуміння специфіки юридичної відповідальності за поширення дезінформації, що полягає в її багаторівневому характері, який поєднує превентивні, захисні та каральні функції, створюючи ефективний правовий механізм протидії інформаційним загрозам та підтримання стабільності публічного та державного порядку.

Отже, можна констатувати, що здобувач здійснив наукове опрацювання обраної тематики на високому фаховому рівні, що забезпечило отримання

теоретичних і практичних результатів, які є новими або містять ознаки наукової новизни.

Заслуговує на увагу висновок Кравчука В. Л. про те, що «правове регулювання інформаційного простору становить собою комплексний і динамічний процес, який охоплює широкий спектр суспільно значущих аспектів, зокрема забезпечення свободи вираження поглядів, гарантування права на доступ до публічної інформації, охорону персональних даних, а також протидію кіберзлочинності й поширенню недостовірної інформації» (ст. ст. 19, 117 дисертації).

Позитивне враження формує переконливість наведених аргументів, які здобувач висуває на користь своєї тези про те, що «результативність протидії чуткам та дезінформації залежить від ефективного функціонування всієї системи та злагодженої діяльності її основних суб'єктів. Динамічний характер дезінформаційних практик обумовлює необхідність постійного удосконалення механізмів протидії, їхньої адаптивності до нових викликів і загроз» (ст. ст. 140, 164 дисертації).

Викликає інтерес аргументація автора того, що «застосування штучного інтелекту у протидії дезінформації демонструє значний потенціал у забезпеченні інформаційної безпеки та стабільності суспільства. Завдяки здатності оперативно аналізувати великі обсяги даних, виявляти приховані маніпулятивні стратегії, визначати джерела поширення неправдивих відомостей та відстежувати мережеву активність, алгоритми ШІ стають важливим інструментом у боротьбі з фейками, чутками та пропагандою» (ст. ст. 179, 205 дисертації).

Вважаю за доцільне повністю підтримати сформульовані автором узагальнення й висновки.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано автором самостійно. Наукову новизну, мету, завдання, а також сформульовані висновки й пропозиції розроблено на основі власних досліджень і міркувань.

Усі використані нормативні акти, наукові джерела та інші матеріали належним чином процитовано і зазначено в посиланнях.

Рівень апробації результатів дисертаційного дослідження слід визнати достатнім. Основні наукові положення, висновки та пропозиції дисертанта були оприлюднені й обговорені в межах науково-практичних конференцій: VII Міжнародній науково-практичній конференції «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (м. Тернопіль, 28 квітня 2023 р.); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (м. Тернопіль, 19-20 квітня 2024 р.); VII Міжнародній науковій студентській конференції «Правова система України в умовах європейської інтеграції: погляд студентської молоді» (м. Тернопіль, 15 травня 2024 р.); III Міжнародній науковій конференції «Технології та суспільство: взаємодія, вплив, трансформація» (м. Львів, 17 січня 2025 р.); IV Міжнародній науковій конференції «Теорія модернізації в контексті сучасної світової науки» (м. Мукачеве, 24 січня 2025 року); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (м. Тернопіль, 2-3 травня 2025 р.).

Структура дисертації сформована відповідно до логіки наукового дослідження та завершена чітко окресленими й послідовно обґрунтованими висновками.

Водночас, у дослідженні Кравчука В. Л. наявні **дискусійні моменти**, на які хотів би звернути увагу. Так:

1. На ст. ст. 42-44 дисертації автор охарактеризував подвійний вплив сучасних інформаційно-комунікативних технологій на державне управління: з одного боку, вони підвищують ефективність, прозорість і швидкість комунікації між владою та громадянами, а з іншого – створюють нові загрози у вигляді дезінформації, фейкових новин і кібератак, що можуть дестабілізувати роботу державних інституцій. Звідси вбачається з'ясувати наступне питання: як держава може забезпечити ефективне використання інформаційно-

комунікативних технологій у державному управлінні, мінімізуючи водночас ризики дезінформації, фейкових новин та інформаційних атак, що загрожують адміністративному благоустрою?

2. У підрозділі 1.3. «Основні джерела та причини виникнення чуток» здобувач зазначає, що «чутки, які циркулюють у блогосфері, набувають форми нібито легітимного знання й починають впливати на громадське сприйняття політичних процесів, соціальних явищ та рішень влади». Однак, дискусійним залишається питання щодо поширення чуток у блогосфері та загалом визначення їх правового значення.

3. На ст. 125 дисертації Кравчук В. Л. акцентує увагу на тому, що «більшість викликів у сфері інформаційної безпеки переважно виникають через експлуатацію застарілих інформаційних систем». З цього приводу хотілося б почути більш детальне пояснення під час публічного захисту.

4. Дисертант на ст. 157 дослідження вказує, що «застосування адміністративно-правових заходів у сфері протидії поширенню дезінформації на практиці супроводжується певними труднощами, зокрема складністю доведення факту розповсюдження неправдивих відомостей та встановлення їхнього впливу на громадський порядок». Водночас текст дисертації не містить конкретні приклади, які б ілюстрували це положення.

5. У роботі автор наголосив, що «в умовах сучасної повномасштабної війни в Україні питання захисту інформації та кібербезпеки набуває стратегічного значення, оскільки країна стикається із комплексними загрозами, які охоплюють не лише традиційні форми збройної агресії, а й інформаційно-кіберні атаки» (ст. 189). Цікаво було б дізнатися, яку роль відіграє міжнародне співробітництво у зміцненні кібербезпеки України під час збройної агресії?

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Загалом висловлені зауваження мають переважно дискусійний характер і ніяк не применшують наукової та практичної цінності дисертаційного дослідження, а також не впливають на його загальну високу позитивну оцінку.

Зазначений вище аналіз та оцінка дисертації дають підстави стверджувати, що дисертаційна робота Кравчука Віталія Леонтійовича є завершеною самостійною науковою працею, актуальним та якісним дослідженням впливу чуток на адміністративний благоустрій держави.

Дисертаційна робота за змістом, структурою, актуальністю, оформленням, науковою новизною та висновками відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право.

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НААН України, заслужений юрист України,
завідувач кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету біоресурсів
і природокористування України**

Володимир КУРИЛО

